

Kwalifikacje zawodowe a brexit

Kwalifikacje zawodowe w obecnych przepisach UE

Co oznacza pojęcie „kwalifikacji zawodowych”?

Kwalifikacje zawodowe to określone w przepisach prawa szczególne wymogi dotyczące kwalifikacji, jakie dana osoba musi posiadać, aby uprawiać zawód regulowany lub prowadzić działalność regulowaną w danym kraju.

Wymogi te są różne w odniesieniu do różnych zawodów. Również wymogi dotyczące tego samego zawodu lub rodzaju działalności mogą się różnić między poszczególnymi krajami.

W ramach kwalifikacji zawodowych może być wymagane ukończenie określonych studiów lub szkoleń lub doświadczenie zawodowe. Potwierdzeniem uzyskania kwalifikacji mogą być odpowiednie dyplomy, świadectwa lub certyfikaty bądź poświadczenia kompetencji lub doświadczenia zawodowego.

Czy obecnie kwalifikacje uznawane w jednym państwie członkowskim są ważne w innym państwie członkowskim?

Obywatele UE mają prawo wykonywać swój zawód jako pracownik najemny albo osoba pracująca na własny rachunek w państwie członkowskim innym niż to, w którym uzyskali kwalifikacje.

Przedstawiciel danego zawodu (np. fizjoterapeuta), który ukończył szkolenie i uzyskał kwalifikacje w jednym państwie członkowskim, a następnie postanowi zamieszkać i pracować w innym państwie członkowskim, w którym dostęp do tego zawodu i jego wykonywanie jest regulowane – musi przed podjęciem pracy uzyskać w tym państwie członkowskim uznanie swoich kwalifikacji.

W myśl przepisów UE państwa członkowskie regulujące określone zawody muszą – na ściśle określonych warunkach – rozważyć kwalifikacje uzyskane w innych państwach członkowskich w celu ich uznania i dopuszczenia danej osoby do zawodu.

W przypadku kilku zawodów (lekarze, pielęgniarki, lekarze dentyści, lekarze weterynarii, położne, farmaceuci i architekci) istnieje system automatycznego uznawania kwalifikacji w oparciu o wspólne minimalne wymogi w zakresie kształcenia. Ponadto przedstawiciele niektórych zawodów – głównie w obszarach rzemiosła, przemysłu i handlu – mogą skorzystać z systemu automatycznego uznawania kwalifikacji na podstawie doświadczenia, o ile spełnią pewne warunki.

W przypadku innych zawodów przyjmujące państwo członkowskie może nałożyć środki wyrównawcze w stosunku do przybywającego pracownika, o ile tylko jego kwalifikacje zawodowe w obiektywny sposób różnią się znacznie od kwalifikacji wymaganych w tym państwie członkowskim.

Państwo członkowskie, w którym dana osoba ubiega się o uznanie kwalifikacji, musi wydać stosowną decyzję w ściśle określonym terminie. Od decyzji takiej można się odwołać na mocy prawa krajowego; nie może ona być arbitralna i musi być w pełni zgodna z prawem UE.

Pewne szczegółowe zasady mogą mieć zastosowanie do zawodów objętych umową o wystąpieniu, np. zawodów prawniczych.

Opisany system UE nie ma zastosowania do uznawania wniosków składanych przez obywateli spoza UE, chyba że istnieją w tym zakresie szczególne ustalenia, np. dotyczące obywateli Szwajcarii i państw EOG.

Kwalifikacje uzyskane przez obywateli UE w państwach nienależących do Unii są objęte systemem UE tylko pod warunkiem zrównania ich z kwalifikacjami unijnymi. Następuje to po trzech latach wykonywania zawodu w państwie członkowskim, które uznało takie kwalifikacje jako pierwsze.

Jak traktowane są obecnie kwalifikacje uznawane w jednym państwie członkowskim w sytuacji tymczasowego albo okazjonalnego świadczenia usług w innym państwie członkowskim?

W przypadku większości zawodów regulowanych prawo UE zezwala państwu członkowskiemu, w którym ma być świadczona dana usługa, jedynie na zwrócenie się o uprzednią deklarację ze strony osoby wykonującej dany zawód. Taką deklarację można złożyć raz do roku (lub raz na 18 miesięcy w przypadku europejskiej legitymacji zawodowej) i można do niej dołączyć ograniczoną liczbę świadectw.

Nie dopuszcza się wstępnego sprawdzania kwalifikacji przez państwo członkowskie, w którym ma być świadczona dana usługa. Ważnym wyjątkiem są zawody wiążące się z ryzykiem poważnej szkody dla zdrowia lub bezpieczeństwa usługobiorcy. Sprawdzenie takie nie może wykroczać poza zakres niezbędny do tego konkretnego celu.

Ponadto w przypadku takich zawodów jak lekarze, pielęgniarki, lekarze dentyści, lekarze weterynarii, położne, farmaceuci i architekci, objętych systemem automatycznego uznawania kwalifikacji, nie można wymagać wstępnego sprawdzania kwalifikacji. Dopuszczalny jest jedynie wymóg corocznego uprzedniego przedstawiania deklaracji.

Kwalifikacje zawodowe w umowie o wystąpieniu

Czy wystąpienie Zjednoczonego Królestwa z UE zmieni tę sytuację?

Obywatele Zjednoczonego Królestwa nie będą już obywatelami UE, a kwalifikacje nabyte w tym państwie nie będą już kwalifikacjami unijnymi.

Opisany powyżej system obowiązujący w UE nie będzie już mieć zastosowania do osób znajdujących się w takiej sytuacji i nie będzie już obowiązywać w Zjednoczonym Królestwie.

Wszelkie kwestie dotyczące uznawania kwalifikacji i możliwości świadczenia usług w ramach zawodów regulowanych w którymkolwiek państwie członkowskim UE lub Zjednoczonym Królestwie będą regulowane przepisami krajowymi, a prawa i korzyści przewidziane przepisami UE nie będą mieć zastosowania.

Co przewiduje umowa o wystąpieniu?

Umowa o wystąpieniu zmierza w tym zakresie przede wszystkim do tego, aby brexit nie wpłynął na ważność kwalifikacji obywateli UE i obywateli Zjednoczonego Królestwa, którzy w chwili wygaśnięcia okresu przejściowego mieszkają legalnie w państwie przyjmującym, a już uprzednio uzyskali uznanie swoich kwalifikacji w tym państwie na mocy określonych uregulowań UE, oraz na ich prawo do wykonywania zawodu w tym państwie. To samo należy zapewnić osobom, które pod koniec okresu przejściowego będą pracownikami przygranicznymi w państwie, w którym uzyskali uznanie swoich kwalifikacji i prawo do wykonywania zawodu.

Umowa o wystąpieniu obejmuje również złożone już przez te osoby, a jeszcze nierozpatrzone wnioski o uznanie kwalifikacji.

Umowa o wystąpieniu nie gwarantuje osobom pochodzącym ze Zjednoczonego Królestwa, przebywającym w państwie członkowskim UE, że na podstawie prawa Unii będą mogli uzyskać – czy to w państwie członkowskim zamieszkania, czy w innym państwie członkowskim UE – dodatkowe uznanie swoich kwalifikacji zawodowych już po zakończeniu okresu przejściowego bądź prawo tymczasowego lub okazjonalnego świadczenia usług w którymś z tych państw.

Umowa o wystąpieniu nie przewiduje również tego, aby zezwolenia wydane przez władze Zjednoczonego Królestwa w niektórych sektorach (szczególnie w sektorze transportu), ważne w całej Europie w ramach rynku wewnętrznego, zachowały ważność w pozostałej części UE, ani by takie zezwolenia wydane przez władze państw członkowskich UE zachowały ważność w Zjednoczonym Królestwie¹.

Kwalifikacje zawodowe w przypadku braku wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej bez umowy

W sytuacji urzeczywistnienia scenariusza *no deal* w zakresie uznawania kwalifikacji zawodowych (dyrektywa 2005/36/WE) przewiduje się poniższe warianty działań:

- kwalifikacje nabyte w Zjednoczonym Królestwie obywateli UE27 i UK, uznane w UE27 przed datą brexit → niedotknięte skutkami brexit. Ich ważność nie ma związku z kwestiami pobytu.
- kwalifikacje nabyte w Zjednoczonym Królestwie obywateli UE27 i UK, których procedura uznawania w UE27 jest w toku → w gestii państwa członkowskich, do uwzględnienia fakt, że wniosek został złożony kiedy UK była państwem członkowskich UE.
- kwalifikacje nabyte przez obywateli UE27 w Zjednoczonym Królestwie przed datą brexit, których procedura uznawania w UE27 ma rozpocząć się po dacie brexit → rekomendacja dla obywateli UE27 złożenia wniosku o uznanie kwalifikacji jeszcze przed datą brexit. Sprawa w gestii prawa danego państw członkowskich, do uwzględnienia fakt, że kwalifikacje zostały nabyte w UK, kiedy była państwem członkowskim UE.
- kwalifikacje nabyte przez obywateli UE w UK po dacie brexit → wniosek o uznanie kwalifikacji wg reżimu prawnego w danym państwie członkowskim, wymóg zgodności z minimalnymi warunkami dotyczącymi kształcenia zawodowego dla określonych profesji.
- kwalifikacje obywateli UK niezależnie od daty ich nabycia do uznania w UE27 po dacie brexit → wniosek o uznanie kwalifikacji wg reżimu prawnego w danym państwie członkowskim dla obywateli państw 3-ich, wymóg zgodności z minimalnymi warunkami dot. kształcenia zawodowego dla określonych profesji.
- obywatele UK świadczący w sposób czasowy lub okazjonalny usługi w UE27 po dacie brexit → brak takiej możliwości po dacie brexit zarówno dla obywateli brytyjskich osiadłych w UK, jak i w UE27. Kwestię tę regulować będzie legislacja krajowa państwa goszczącego obywatela UK.
- obywatele UE27 świadczący w sposób czasowy lub okazjonalny usługi w UK po dacie brexit → brak takiej możliwości po dacie brexit. Kwestię tę regulować będzie legislacja krajowa UK.

¹ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/2018-11-26_qa_citizens_rights_pl.pdf

Kwestie sektorowe – zawody prawnicze (Dyrektywa 77/249/EWG oraz 98/5/WE):

- Prawnicy UK niezależnie od narodowości po dacie brexit nie będą mogli praktykować zawodu w UE27 z wykorzystaniem tytułu nadanego w ich kraju pochodzenia.
- Prawnicy brytyjscy, których kwalifikacje zawodowe zostały uznane w jednym z UE27 i mogą praktykować zawód z wykorzystaniem tytułu kraju goszczącego, będą mogli wykonywać go nadal w kraju goszczącym, ale nie będą mogli korzystać z uprawnień wynikających z dyrektyw o zawodach prawniczych.

Poniżej wyszczególnione zawody regulowane nie są zawodami regulowanymi w Wielkiej Brytanii, w związku z tym brexit nie wpłynie na inne niż do tej pory wymagania odnośnie pracy polskich pracowników w tych zawodach w Wielkiej Brytanii.

- Operator sprzętu do robót ziemnych i urządzeń pokrewnych
- Operator maszyn i urządzeń do produkcji betonu, asfalbetonu, elementów betonowych i kamiennych i pokrewnych
- Specjalista ds. oczyszczania terenu z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych
- Technik oczyszczania terenu z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych
- Operator urządzeń do produkcji materiałów wybuchowych
- Obsługujący dźwigi i obsługujący dźwignice
- Konserwator dźwigów i konserwator dźwignic
- Operator wózków jezdniowych podnośnikowych z mechanicznym napędem podnoszenia
- Konserwator wózków podnośnikowych z mechanicznym napędem podnoszenia
- Napełniający zbiorniki przenośne

Szczegóły dotyczące kwestii uznawania kwalifikacji zawodowych znajdują się w **nocie KE** dedykowanej temu zagadnieniu.

Obywatele UE27, którzy kwalifikacje uzyskali w UK nie powinni zwlekać ze złożenia stosownego wniosku przed datą brexitu w państwie swojego pochodzenia.

Zapytania ws. uznawania kwalifikacji można kierować bezpośrednio do koordynatora systemu uznawania kwalifikacji w zawodach regulowanych i działalnościach regulowanych, albo do Wydziału Koordynacji Systemu Uznawania Kwalifikacji, który pełni też rolę ośrodka informacji o uznawaniu kwalifikacji.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW)

Departament Współpracy Międzynarodowej
Wydział Koordynacji Systemu Uznawania Kwalifikacji
Tel. (sekretariat) +22 5292 266
Adres e-mail : kwalifikacje@mnisw.gov.pl

lub

Koordinator systemu uznawania kwalifikacji

Danuta Czarnecka
Departament Współpracy Międzynarodowej, MNiSW
danuta.czarnecka@nauka.gov.pl